

Roger Scruton

PIJEM, TOREJ SEM
Filozofov vinski vodič

Družina
2022

VSEBINA

Uvod	7
1 Preludij	9
Prvi del: Pijem	15
2 Moj padec	17
3 Le Tour de France	38
4 Poročila od drugod	79
Drugi del: Torej sem	105
5 Zavest in bit	107
6 Pomen vina	128
7 Pomen nerganja	149
8 Biti in krokati	175
Dodatek	185
Spremni besedi	209
Navdih pri širjenju kulture pitja vina (Ožbej Peterle)...	211
Vino in filozofija (Dušan Brejc)	221
Imensko kazalo	227

1 PRELUDIJ

Skozi vso zabeleženo zgodovino so si ljudje prizadevali, da bi si olajšali življenje z uporabo omamnih sredstev. In medtem ko se družbe razlikujejo glede tega, katera omamna sredstva je treba pospeševati, katera prenašati in katera prepovedati, vlada soglasje glede enega resnično pomembnega pravila: da izid ne sme ogroziti javnega reda. Tako pipa miru ameriških domorodcev kakor bližnjevzhodna vodna pipa nas opozarjata na ideal družbene zasvojenosti, kjer vljudnost, nezapletene naklonjenosti ter vedre misli oživijo ob skupnem kajenju. Nekateri podobno razumejo konopljo, čeravno raziskave o njenih nevroloških učinkih mečejo drugačno in bolj skrb vzbujajočo luč na njen družbeni pomen.

Vsekakor problema v našem primeru ne predstavlja konoplja, ampak alkohol, saj ima nenadni učinek na fizično koordinacijo, na obnašanje, na čustva in na razumevanje. Ko bi obiskovalec z drugega planeta videl Ruse pod učinkom vodke, Čehe v primežu slivovke ali ameriške rovtarje, nadelane z lunčkom,¹ bi zagotovo podprl prohibicijo. Kakor sicer vemo, je bila prohibicija brez učinka. Kajti če družbo kdaj pa kdaj ogrožajo mamila, jo prav tako ogroža njihova odsotnost. Brez njih vidimo drug drugega, kakršni smo, in nobena človeška družba ne more sloneti na tako krhkih temeljih. Svet oblegajo razdiralne iluzije in spričo nedavne zgodovine smo postali nad njimi oprezni, tako oprezni, da pozabljam, da so iluzije včasih koristne. Kje bi bili brez vere, da

---

¹ Z neologizmom »lunček« sem se odločil, da bom prevedel ameriški izvirnik moonshine. Op. prev.

človeška bitja lahko pogumno prenašajo razdejanje ter obljublja-
jo nesmrtno ljubezen? Toda tovrstna vera vztraja, zgolj če jo ob-
navljamo v domišljiji – in kako bi se lahko to dogajalo, če bi ne
mogli prebegniti iz območja dokazljivosti? Potreba po omamnih
sredstvih je zategadelj globoko zagrebena v nas in vsi poskusi,
da bi prepovedali naše navade, so na koncu obsojeni na propad.
Zato tudi menim, da resnično vprašanje ni v tem, ali smemo
uporabljati omamna sredstva, ampak katera. In – ker omamna
sredstva prikrivajo resnico – nekatera (predvsem vino) nam tudi
pomagajo, da se z njo soočimo, tako da nam jo prikažejo v domi-
šljijško predelanih ter idealiziranih oblikah.

Starodavna ljudstva so poznala rešitev za alkoholni problem:
zapletla so pitje v religiozne obrede, ga obravnavala kot uteleše-
nje nekega boga, s tem pa omejila razdiralno vedenje, češ da gre
za delovanje boga in ne vernika. To je bila dobra poteza, saj je
lažje reformirati boga kakor človeško bitje. Postopoma, discipli-
nirani skozi ritual, molitev in teologijo, so bili orgiastični izvori
vina ukročeni ter so se sprevrgli najprej v svečano libacijo na čast
olimpijskim bogovom, nato pa v krščansko evharistijo – v tole
kratko srečanje s sakralnostjo, katerega smoter je sprava.

Religiozna rešitev problema pa ni bila edina v antiki. Tu je bil
tudi sekularni simpozij. Namesto da bi izobčili pitje iz družbe,
so Grki zgradili novo vrsto druženja okoli pitja. Seveda ne trde
vrste pitja vodke ali viskija, pač pa dovolj močnega, da je lahko
omogočilo postopno rahljanje robov in inhibicij – pitja, ki te je
usposabljal, da si se smejal svetu in se je svet smejal tebi. Grki
so gojili človečanstvo, posedovali so, kakor Odisejeva posadka v
Kirkinem dvorcu, zvrhano mero strpnosti. Tudi sami so poznali
svoje obdobje prohibicije, zabeleženo v Evripidovih *Bakhah*, ki
nam pripovedujejo strašno zgodbo o Penteju, raztrganem na kose
kot kazen, ker je bil izgnal vinskega boga. Toda v simpoziju so od-
krili običaj, ki izvleče najboljše iz vina in tudi iz tistih, ki ga pijejo:
običaj, v katerem celo plahi postane samozavesten. To samozave-
danje ali *Selbstbestimmung*, kot so temu rekli nemški romantični
filozofi, je predmet pričujoče knjige.

Simpozij je pritegnil Dioniza, boga vina, v obredno območje.
Gostje, ovešeni s cvetjem, so, opiraje se na levo roko, legli po dva
in dva na ležalnik, pred njimi pa je na nizkih mizah stala hra-
na. Priljudni sužnji so polnili njihove čaše iz skupnih mešalnih

skled, v katerih so vino redčili z vodo, s tem pa so, kolikor se je le dalo, odlašali trenutek opoja. Vedenje, kretnje in besede so bile tako strogo nadzorovane kakor pri japonskem obrednem pitju čaja, gostje pa so drug drugemu odmerjali čas za govorjenje, za recitiranje ali petje, tako da je pogovor ostajal vseskozi na ravni splošnosti. Takšen dogodek, ki ga je zabeležil in olepšal Platon, je vsem ljubiteljem literature znan kot srečanje med Sokratom in Alkibiadom. Platonov *Simpozij* je opredeljen kot poklon Erosu. V resnici gre za poklon Dionizu (ali Bakhu, kot so ga imenovali Rimljani), ponazarja pa zmožnost vina, da, kadar je pravilno uporabljeno, odmakne ljubezen in poželenje na tako razdaljo, da je o njima mogoče voditi razpravo.

Grški simpozij je bil ekskluziven in namenjen visoko privilegiranim ljudem – udeležiti so se ga smeli samo moški, in to zgolj moški, pripadajoči določenim slojem. Toda načelo je mogoče aplicirati mnogo širše. Vino je dodatek človeški družbi, če ga le uporabljamo za ohrabritev pri konverzaciji in le pod pogojem, da ostane konverzacija omikana in splošna. Ogorčeni smo spričo pijančevanja po ulicah naših mest in mnoge med nami obide skušnjava, da bi izgrede pripisali alkoholu, pri čemer pa je alkohol samo delni vzrok. Toda javna pijančevanja, kakršna so bila tista, ki so privedla do prohibicije, so se razpasla, ker so ljudje pili nepravde stvari na nepravni način. Ni bilo vino, pač pa njegova odsotnost tisto, kar je povzročilo divja pijančevanja v Londonu v 18. stoletju, in Jefferson je za Ameriko popolnoma upravičeno trdil, da je »vino edino zdravilo za viski«.

Družabno pitje vina med obrokom ali po njem ob popolnem zavedanju njegovega slastnega okusa in njegove evokativne avre redkokdaj privede do pijančevanja, še redkeje pa do neotesanega vedenja. Problem pitja, ki smo mu priča v britanskih mestih, izvira iz naše nesposobnosti, da bi izplačali Bakhu njegov davek. Zaradi kulturnega opustošenja mladi ljudje nimajo več repertoarja popevk, pesmi, pomenkov ali idej, s katerimi bi zabavali drug drugega med pitjem svojih čaš. Pijejo, da bi zapolnili moralno praznino, ki jo poraja njihova kultura, in medtem ko smo bili doslej seznanjeni s stranskimi učinki pitja na prazen želodec, smo zdaj priče neprimerno slabšemu učinku pitja na prazen um.

In vendar niso samo pijanska razgrajanja tista, ki nas prizadejejo. Isto velja za večino prazničnih večerij. Udeleženci egocen-

trično vpijejo na svoje sosede, deset pogovorov poteka hkrati, nobeden med njimi ne pelje nikamor, obred polnjenja kozarcev pa se sprevrča v grabljenje in žlampanje. Dobro vino mora vedno spremljati dobra tema pogovora in tema se mora pomikati okrog mize hkrati z vinom. Kakor so vedeli že Grki, je to najboljši način za pretresanje zelo resnih problemov, kakršno je vprašanje, ali se spolna sla usmerja k individualnemu ali univerzalnemu, ali je Tristanov akord polzmanjšani septakord, ali je mogoče dokazati Goldbachovo domnevo.

Vsi smo seznanjeni z zdravniškim mnenjem, da sta en ali dva kozarca dnevno dobra za zdravje, prav tako pa z nasprotnim mnenjem, da nas kar koli več od kozarca ali dveh lahko privede do propada.² Taki nasveti so pomembni, čeravno manj pomembni, kakor se zdi. Kakršen koli je učinek vina na telesno zdravje, so njegovi učinki na duševno zdravje mnogo večji – oboji negativni, če jih ločimo od simpozijske kulture, pozitivni pa, kadar se je držimo. V Ameriki (v mnogih delih države je starostna meja za uživanje alkohola za pet let višja od starostne meje za dovoljenje spolnih odnosov) morajo biti vinske steklenice že opremljene z zdravstvenim opozorilom. Če je namen vzgajanje prebivalstva, bi bilo vse v redu, ko bi le opozorilo govorilo resnico (kar ne drži). Vendar bi nas isti vzgojni nameni morali utrditi v prepričanju, naj opremimo z zdravstvenimi opozorili, ki bi nas spominjala na žalostna razpoloženja, nastajajoča ob njenem pitju, na potrebo po odstopanju od hipohondrije, če hočemo nahraniti in napojiti dušo, na ekološko nerazsodnost, da raznašamo okrog po svetu v steklenicah nekaj, kar zviška dežuje na nas in se pretaka pod našimi nogami, tudi ustekleničeno vodo.

V svojem eseju o perzijski poeziji je Emerson hvalil velikega vinofila Hafisa s temi besedami:

Hafis, da bi dal duška lastnemu veselju ter izrazil naklonjenost vsakršni obliki lepote in radosti, poje hvalnice vinu, vrtnicam, dekletom, dečkom, pticam, jutrom in glasbi; vse to pa poudarja, da bi izrazil svoj posmeh svetohlinstvu in pritlehni previdnosti.

² Vsi tisti, ki jih zanimajo zdravstveni pozitivni učinki in tveganja, naj preberejo *In Vino Sanitas* Fredericka Adolfa Paola v knjigi Fritz Allhoff (ed.), *Wine and Philosophy: A Symposium on Thinking and Drinking (Vino in filozofija: simpozij o mišljenju in pitju)*, Oxford 2008.

In ravno proti svetohlinstvu ter pritlehni previdnosti, ne pa da bi spodbujale razvado, marveč da bi pokazale, da je vino v sozvočju s krepostjo, je namenjena večina mojih besed. Pravi način življenja je v tem, da uživamo ob uspehih drug drugega, da si prizadevamo imeti radi in če je le mogoče tudi ljubiti drug drugega ter naposled sprejeti, da je smrt sama po sebi nujna, obenem pa blagoslovljeno olajšanje za tiste, ki jih bremenimo. Zdravstvene fanatike, ki so zastrupili vse naše naravne radosti, bi morali po mojem zbrati ter zapreti skupaj in zakleniti v prostore, kjer bi lahko s svojimi puhlimi pripomočki za večno življenje togo morili drug drugega. Ostali pa preživljajmo svoje dneve v verigi povezanih simpozijev, na katerih boDI katalizator vino, sredstvo konverzacija, smoter pa vedro sprejemanje usode ter odločnost, da bi se ne zadržali dlje, kot nam je namenjeno.

V tej knjigi razpravljam o vinu kot spremljevalcu filozofije in o filozofiji kot o stranskem učinku vina. Prepričan sem, da je vino odlična spremljava za hrano; a da je še boljša spremljava za misel. Saj se spričo razmišljanja ob vinu lahko naučimo ne le piti v mislih, pač pa misliti v požirkih. S tem da v vsej polnosti pogoltnemo postavko, argument in zaključek, tako da zadostimo toku, misel ne le razumemo – prikrojimo jo svojemu notranjemu življenju. Po tej poti ne izmerimo le njene resnice in sklenjenosti, marveč tudi njeno vrednost. Vino je nekaj, česar se držimo; to velja tudi za neko idejo. Kar pa zadeva življenje, je vino preverba ideje – predhodni vzorec, ki nakazuje dolgoročni umski učinek. Vino, če ga pijemo v pravem trenutku, na pravem kraju in v pravi družbi, je pot do meditacije in glasnik miru.

šna je tista med zaspanostjo in uspavalom, ki jo povzroča. Ko govorimo o opojnem pesniškem verzu, se ne nanašamo na učinek v osebi, ki ga prebere ali si ga zapomni, primerljiv z učinkom energetske tablete. Nanašamo se na lastnost v samem verzu. Opojnost Mallarméjevega *aboli bibelot d'inanité sonore*⁹² leži tam, na strani, ne tu, v mojem živčnem sestavu. Sta ta dva primera opoja – vino in poezija – dovolj podobna, da nam omogočata uporabo enega za osvetlitev drugega? Da in ne.

Neracionalna bitja uporabljajo voh za pridobivanje informacij in so zato zainteresirana za vonje. Prav tako ločujejo med užitim in neužitim na osnovi okusa. Toda ne uživajo niti pri vonju niti pri okusu stvari, ki jih jedo. Kajti uživanje je reflektirano mentalno stanje, v katerem je neka izkušnja izpostavljena kritičnemu preverjanju. Samo racionalna bitja lahko uživajo pri okusih in vonjih, saj samo njih lahko navda zanimanje za *samo izkušnjo*, bolj kakor za informacijo, ki nam jo posreduje. Zatorej obstaja skušnjava, da bi poistovetili uživanje, ki ga občutimo, z barvo in vzorcem, z zvokom v glasbi ali v delih literarne ali vizualne umetnosti. Kot estetsko zanimanje je užitek vezan na čutno izkušnjo in kakor estetska izkušnja zahteva preložitve naših normalnih praktičnih in spoznavnih interesov. Zakaj ne bi potemtakem dejali, da nas vino poziva k nečemu na enak način, kakor nas pozivajo poezija, slikarstvo ali glasba, tako da nam predočujejo predmet izkustva, ki je sam po sebi polnopomenski? Zakaj ne bi dejali, da je opojna lastnost v vinu, tako kot opojna lastnost tiči v pesniškem stihu? Naše vprašanje v zvezi z vinom bi lahko potemtakem strnili na posebni primer splošnega vprašanja o naravi estetskih kakovosti.⁹³

Čutno in estetsko

Filozofi so se nagibali, da bi užitke okusa razumeli kot zgolj čutne, brez intelektualnih sporočil, ki so razpoznavni znak estet-

⁹² Izbrisan biser zvočnega drobirja.

⁹³ To splošno vprašanje je za vsako nadaljnje razpravljanje določil F. N. Sibley v »Aesthetic and Non-Aesthetic?« (Estetsko in neestetsko?) in »Aesthetic Concepts« (Estetski koncepti), oboje ponatisnjeno v J. Benson, B. Redfern in J. Roxbee Cox (izd.), *Approach to Aesthetics: Collected Papers in Philosophical Aesthetics (Pristop k estetiki: zbrani spisi iz filozofske estetike)*, Oxford 2001. Sibleyja sem temeljito pretresel v *Art and Imagination (Umetnost in domišljija)*, London 1974.

skega interesa. Čutni užitek je na voljo ne glede na to, kakšna je vaša izobrazba; estetski užitek je odvisen od znanja, primerjav in kulture. Čuta okusa in vonja, nam zatrjujejo, ležita nekje nizko na intelektualni lestvici in nam nudita užitke, ki so bolj čutni od tistih, ki nam jih posredujejo vid in sluh. V nasprotju s čuti vida in sluha ne predstavljajo sveta, ki je neodvisen od njih samih, zato pa nam ne nudijo ničesar, razen samih sebe, kar bi lahko motrili. Ta vidik je izpostavil Platon, poudaril pa ga je Plotin. Bil je pomemben za Tomaža Akvinskega, ki je ločeval med bolj kognitivnimi čuti vida in sluha in manj kognitivnimi čuti okusa in vonja, pri tem pa zatrjeval, da zgolj prva dva lahko nudita percepcijo lepote.⁹⁴ Tudi Hegel v svojem Uvodu k *Predavanjem o estetiki* poudarja razloček med užitki okusa in estetskim izkustvom, ki je »čutno utelešenje Ideje«.

Frank Sibley je zatrdil, da ta filozofska tradicija sloni zgolj na predsodku in da je slast ob okusih in vonjavah prav tako estetsko izkustvo kakor slast ob pogledih in zvokih.⁹⁵ Vse prvine, ki jih navadno razumemo kot značilne za estetsko izkustvo, so prikladne tudi za naše izkustvo okusov in vonjev. Vonj ali okus je lahko užitek »na sebi«, lahko poseduje estetske kakovosti, ravno tako kakor spretnost, lepota, harmonija, nežnost; lahko vsebuje čustveni pomen ali nam pripoveduje zgodbo, kakor okus magdalenice; lahko je ganljiv, vznemirljiv, depresiven, opojen in tako naprej. In obstajata dober ter slab okus tudi v vonjavah in okusih, prav tako kakor obstajata dober in slab okus v glasbi, umetnosti in poeziji. Vsi poskusi, da bi oddvojili zgolj čutne od resničnih estetskih užitkov, meni Sibley, so povsem brez osnove. Zato nas ne sme presenečati, da obstajajo umetniške oblike, ki temeljijo na vonju ali okusu, prav tako kakor obstajajo umetniške oblike, ki temeljijo na vidu ali zvoku: japonska igra kadil, na primer, ali nekam nenavadna, vendar nikakor ne nemogoča klaviatura harmoničnih vonjav, ki jo je načrtoval Huysmans v *À rebours (Proti toku)*. Morda je *haute cuisine*⁹⁶ tovrstna umetniška oblika; in morda je tudi vino

⁹⁴ Glej Plotin, *Enneads (Eneade)*, 1,6,1. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, I, II, 27, 1; Roger Scruton, *Art and Imagination (Umetnost in domišljija)*, nav. delo, str. 156; Hegel, uvod v *Aesthetics: Lectures on Fine Arts (Estetika: predavanja o lepih umetnostih)*, vol. 1, prev. Knox, Oxford, 1981.

⁹⁵ Glej F. N. Sibley, »Tastes, Smells and Aesthetics« (Okusi, vonji in estetika), v *Approach to Aesthetics (Prstov k estetiki)*, nav. delo.

⁹⁶ Vrhunska kuhinja.

estetski proizvod, primerljiv s proizvodi, kakršno je tesarstvo, ki premoščajo staro in nič več uporabno ločevanje med »visoko« in »koristno« umetnostjo.

Zdi se mi, da je Sibleyjevo izvajanje izzivalno, a neuspešno. Vzemimo vonje: predmet zaznavanja vonja ni stvar, ki diši, marveč vonj, ki ga oddaja. Govorimo o vonju blazine, toda vonj ni lastnost blazine. Je nekaj, kar oddaja blazina, lahko bi obstajalo brez blazine in dejansko obstaja v prostoru, kjer blazine ni – v prostoru okrog blazine. Potemtakem se vonji mudijo v prostorih, iz katerih so se njihovi vzroki umaknili. Vizualni videz blazine ni stvar, ki jo oddaja blazina, niti ne obstaja drugje kakor blazina, ali se mudi v nekem kraju, ki ga je blazina zapustila. (Poznejše sledi podob niso videzi, pač pa mentalne podobe, ki so samo naključno povezane z videzom stvari.) Vrh tega če hočemo določiti vizualno podobo, se moramo nanašati na vizualne lastnosti blazine. Predmet moje vizualne percepcije, ko vidim blazino, je blazina – ne nekaj drugega, »vpogled« ali podoba, ki jo blazina »oddaja«. Ali z drugimi besedami: vizualno izkustvo prodre skozi »videz« neke stvari do stvari, ki gleda. Ne »voham skozi« vonj do stvari, ki diši, saj stvari ne predstavlja njen vonj tako, kakor jo predstavlja njena vizualna podoba. Ključne poteze vizualne podobe potemtakem niso ponovljene v svetu vonjav. Neko nedoločno podobo lahko, na primer, vidimo zdaj kot raco in zdaj kot zajca; eno stvar lahko vidimo v drugi, tako kakor lahko vidimo obraz na fotografiji. Zdi se, da ni nobene jasne vzporednice med »dišati kot« ali »dišati v«, ki bi pomenila nasprotje konstrukciji nasprotujočih si hipotez v zvezi z izvorom nekega vonja. Od tod tudi velika težava – skoraj nemogočnost –, da bi v zvezi z vonjavami vzpostavili razliko, ki sem jo v prejšnjem poglavju vzpostavil v zvezi z Guardijevo sliko: razliko med pomenom in asociacijo, med tem, kar izkušamo, *in* predmetom ter s tistim, kar goli predmet priklicuje v misel.

Eden izmed zaključkov, ki jih lahko v zvezi s tem potegnemo, je, da so vonji z ontološkega vidika taki, kakršni so zvoki – niso lastnosti predmetov, ki jih oddajajo, ampak neodvisni objekti. Da bi opozoril na njihovo ontološko odvisnost od načina, kako izkušamo svet, jih, po analogiji s sekundarnimi kvalitetai, ime-

nujem »sekundarne objekte«. ⁹⁷ Vonji obstajajo *za* nas, prav tako kakor zvoki, identificiramo pa jih lahko prek izkustev tistih, ki jih zaznavajo. Toda vonjev ne moremo organizirati tako kot zvoke: ne moremo jih zbrati skupaj, da se zlijejo in izgubijo svoj značaj. Niti jih ne moremo prirediti v skladu z neko dimenzijo, kakor zvoke organizira višina tona, tako da ponazarjajo red vmesnosti. ⁹⁸ Ostajajo svobodno lebdeči in nepovezani, nezmožni, da bi porajali pričakovanje, napetost, harmonijo, premor in osvoboditev. Lahko dopustimo, da so vonji kljub temu predmet estetskega zanimanja, toda samo, če jih postavimo na mejo estetskega – mejo, ki jo zasedajo zvoki vodomotov, kjer je lepota stvar asociativnosti, ne pa izraznosti ter konteksta ali vsebine. Toda poučneje bo vztrajati na radikalni razliki med temi predmeti čutnega užitka, ki pridobiva pomen samo prek asociacije idej, in objekti vida ter sluha, katerih pomen lahko neposredno vidimo ali slišimo.

Če bi moral torej izbirati, bi iz filozofskih razlogov dejal, da je opoj, ki ga izkusimo v vinu, čutno, toda ne estetsko izkustvo, medtem ko je opoj poezije v celoti estetski. Če pa to zatrdimo, predpostavljamo, da estetike ne moremo reducirati na območje čutnega in da estetski užitki posedujejo kognitivni in raziskovalni značaj, ki jih razlikuje od golih fizičnih užitkov. Vendar nima veliko pomena, ali soglašate ali ne soglašate z razločevanjem, ali ste ali niste pripravljeni opisati radost vina kot »estetsko«. Kar je pomembno, je kognitivni status vina – njegov status objekta mišljenja in sredstva za refleksijo.

Kognitivni status vina

Moje vznemirjenje na nogometni tekmi ni fiziološko stanje, ki bi ga bila lahko povzročila neka droga. Usmerjeno je

⁹⁷ O teoriji sekundarnih objektov glej Roger Scruton, *The Aesthetics of Music (Estetika glasbe)*, Oxford 1997, 1. pog.; »Sounds as Secondary Objects and Pure Events« (Zvoki kot sekundarni objekti in čisti dogodki), v Casey O'Callaghan and Matthew Nudds (izd.), *Sounds and Perception (Zvoki in zaznavanje)*, Oxford 2009.

⁹⁸ Kakor je že davno opazil David Hilbert, *Foundations of Geometry (Temelji geometrije)*, 1899), je vmesnost eden od temeljnih konceptov geometrije, saj omogoča aksiomatizacijo razdalje in smeri. Zato tudi obstaja geometrija zvoka, ampak ne vonjav, in najgloblje izkustvo v glasbi so glasbeni objekti, postavljeni v glasbeni prostor, kjer delujejo, kot da bi se gibali v skupnem glasbenem prostoru.

na tekmo: to je vznemirjenost *spričo* spektakla in ne zgolj vznemirjenost, ki jo spektakel *povzroči*; je posledica, usmerjena k svojemu vzroku, kar je tudi način, kako je tisti vzrok razumljen. Nekaj podobnega drži tudi za vino. Opoj, ki ga občutim, ni zgolj učinek, povzročen od vina: je povratna informacija v mojo izkušnjo vina, ki postane del njegovega okusa. Je način uživanja ob vinu. Opojna lastnost in užitek sta notranje povezana v tolikšni meri, da drugi ne more biti primereno opisan, ne da bi se sklicevali na prvo. Vino živi v mojem opoju, kakor tekma živi v vznemirjenosti navijača: vina nisem pogoltnil, kakor bi pogoltnil brezokusno mamilo; vnesel sem ga vase, tako da sta njegov okus in moje razpoloženje nerazvozljivo povezana.

Ali če postavimo stvar nekoliko drugače: obstajata dve vrsti opoja, tista, ki jo izkusimo kot kakovost svojega vzroka – kakršen je opojni značaj vina –, in tista, ki se pripeti zgolj *kot rezultat* svojega vzroka, ne da bi spremenila način, kako je vzrok izkušen. Prvi ključ za razumevanje vina je potemtakem tale: da je opoj, ki ga povzroča vino, tudi usmerjen v vino, v nekem pogledu tako, kakor je vznemirjenost, ki jo vzbuja nogometna tekma, usmerjena na samo tekmo. Vsekakor pa primera nista povsem enakovredna. Brez težav lahko izjavimo, da smo bili vznemirjeni na tekmi, prav tako pa, da nas je vznemirila tekma; težje pa bi lahko izjavili, da nas je navdal opoj ob vinu, kot da izjavimo, da nas je opilo. To pa je povezano z drugim vprašanjem, ki smo ga omenili na začetku tega poglavja: vprašanjem vednosti. Ali obstaja kaj, kar se naučimo od okusa vina in v njem, kakor se nekaj naučimo od svojih vizualnih podob in v njih?

Ko opisujem svoje vizualno izkustvo, opisujem vidni svet v obliki konceptov, ki so v nekem pogledu *aplicirani na* izkustvo in ne izpeljani iz izkustva. Drugi pristop je ta, da izjavim, da je vizualno izkustvo *reprezentacija* realnosti. Kot je bilo že omenjeno, okus in vonj nista tovrstni izkustvi. O sladoledu v moji roki lahko rečem, da ima okus *po* čokoladi ali da ima tak okus *kakor* čokolada, ne morem pa trditi, da ga okušam *kot* čokolado, kot da bi bil okus na sebi oblika sodbe. Ta razloček se odraža v razliki med tehtnimi opisi slik, ki nam jih nudijo kritiki, in z nemerodajnimi ter čudaškimi opisi vin izpod peres vinopiscev. Vinorek je v nekem pogledu breztemeljen, saj ne opisuje, kakšno je vino, pač pa

Heidegger. S katerim zvarkom bi lahko dopolnili filozofa, ki nam je povedal, da »nič ničuje«? Dvignimo prazen kozarec k ustnicam in občutimo, kako potuje nizdol – nič, nič, nič po vsej dolžini požiralnika: to je zagotovo izkušnja, ki lahko očara resničnega poznavalca.

Patočka. Sokrat in Boetij sta bila usmrčena, Averroës in Majmonid pa izgnana; toda filozofi so jo v zadnjih časih odnesli dokaj poceni, predvsem Sartre in Heidegger, ki sta bila na meji resnično kriminalnega mišljenja, ne da bi doživela kakršno koli osebno izgubo. Toda moderna filozofija ima svojega mučenca in to je Jan Patočka, prvi zastopnik češkoslovaške Karte 77, ki je leta 1977 umrl med policijskim zaslišanjem. Kot Husserlov učenec je bil prepojen z istim brezplodnim žargonom svojega učitelja. Toda realnost je priskočila Patočki na pomoč, ko so ga nekateri mladi ljudje prosili, naj jim pojasni trpljenje njihove domovine in so bili nagrajeni z njegovimi modrimi in ljubeznivimi podtalnimi predavanji o skrbi za dušo. Ta predavanja bi bilo treba poplakniti s češkim vinom, tako kot so pogosto bila moja predavanja (vse do moje aretacije leta 1985), ko sem poskušal kreniti po poti velikega moža. Pravim češko vino, čeprav seveda, tako tedaj kakor zdaj, so resnična vina tistega, kar je postala Češka republika, pridelana na Moravskem.

V Patočkovem času najboljša moravska vina niso bila ustekleničena pri izviru, niti prodajana v verižnih trgovinah, niti pridelana v Avstraliji, niti ojačana do idiotske stopnje, niti zastrupljena s chardonnayjem. Govorice o njihovem obstoju so se podajale ustno in da bi bil pripuščen k skrivnosti, si moral najprej dokazati, da si vreden zaupanja: zahtevna lastnost v deželi, v kateri vse od leta 1938 nihče nikomur ni zaupal. Ko si končno prispel do kleti, izkopane v apnenčaste griče pod vinogradi; ko te je zaripli lastnik popeljal nizdol po vlažnih in somračnih dohodih in si iz vsakega soda srebljal skozi stekleno pipico ter si ostril okus s prekajeno svinjsko trebuševino (imenovano *anglická slanina*, kar pomeni edino poznano priznanje, ki so ga tujci kdaj podelili angleški delikatesi, pri čemer gre za priznanje, ki temelji na očitni napaki); ko si sprejel svojo odločitev in opravil svojo dolžnost, si lahko vzel stvari s sabo domov. Nekateri so nosili steklenice, nekateri kante, nekateri male sode, ki so jih zapirali s kovinskimi zamaški.

Navdih pri širjenju kulture pitja vina

Ožbej Peterle, DipWSET, Weinakademiker

Sir Roger Scruton je bil angleški filozof, konservativec in vinar, a ne nujno v tem vrstnem redu. Rodil se je leta 1944 v družini angleškega srednjega sloja na vzhodu Anglije. Kot odličen učenec je dobil štipendijo na prestižnem Cambridgeu, kjer je leta 1972 doktoriral iz filozofije. Dve desetletji je poučeval filozofijo na Birkbeck Collegeu v Londonu, a je v osemdesetih letih zaradi svojih kritičnih mnenj v akademskih krogih postal nekakšna *persona non grata*. V tem času je dejavno sodeloval z oporečniki komunističnega režima na Češkoslovaškem in Poljskem, kjer je na skrivaj organiziral filozofska predavanja in tihotapil knjige, zaradi česar so mu leta 1985 prepovedali vstop v Češkoslovaško. Leta 1982 je ustanovil in postal glavni urednik *Salisbury review*, ki ga je urejal do leta 2001.

V začetku devetdesetih let se je začasno preselil v Združene države Amerike, kjer je postal profesor na bostonski univerzi, kasneje pa je kot gostujoči profesor poučeval na mnogih prestižnih univerzah po svetu, kot so denimo Louvain, Oxford, Princeton in Stanford. Napisal je več kot petdeset teoretskih knjig o filozofiji, estetiki, religiji, glasbi, arhitekturi, politični filozofiji, lovu itd.; več leposlovnih del, dve operi in nešteto člankov za različne publikacije.¹ Med letoma 2001 in 2009 je pisal kolumne o vinu za britanski tednik *The New Statesman*. Leta 2016 mu je princ Charles podelil častni naziv *knight bachelor*, zaradi njegovega velikega doprinosa k filozofiji, poučevanju in javnemu znanju. Sir Roger je umrl leta 2020, a kljub prezgodnjemu slovesu nas bo njegova intelektualna dediščina še dolgo navdihovala.

¹ Več o njegovem življenju in publikacijah lahko izveste na: www.roger-scruton.com.

Pijem, torej sem – filozofov vinski vodič je šesta Scrutonova knjiga, ki je bila prevedena v slovenščino. Zanimivo dejstvo je, da je vino kot katalizator in družbeni lubrikant spremljevalec in spodbujevalec mnogih filozofskih debat in simpozijev, po drugi strani pa se zelo redko filozofira o samem vinu in knjig, ki so posvečene prav tej tematiki, je presenetljivo malo. Scruton je naredil ravno to, razmišlja in filozofira o vinu. O temah, izhodiščih in komentarjih drugih avtorjev, ki jih v tej knjigi obravnava Scruton, bi lahko napisali še nekaj knjig, ampak v tej spremni besedi se bomo osredotočili samo na nekaj glavnih poudarkov. Dotaknili se bomo koncepta iniciacije v vinofilstvo, predajanja znanja ter Scrutonovega odnosa do terroirja in estetike vina.

Vinofil ni vsak. Vinofil se ne rodiš, temveč postaneš.

Ko prebiramo knjige uglednih vinskih strokovnjakov, ugotovimo, da gre pri vinofilstvu za neke vrste iniciacijo, prehod iz starega v novo življenje, v vinofilsko življenje. In poti nazaj, v nevednost, v nedolžnost, ni več. To se zgodi v določenem trenutku z določenim vinom, ki si ga vsak vinofil zapomni za vse življenje.

Nedavno preminuli vinski legendi, takrat trinajstletnemu Stevenu Spurrierju je leta 1954 dedek med kosilom natočil kanček cockburnsovega portovca letnika 1908. V vino, regije, iz katerih izhaja, in v vinarje, ki ga pridelujejo, se je zaljubil stoodstotno. Vino mu je dalo več, kot bi si lahko kadar koli zamislil, je zapisal v svoji avtobiografiji.² Verjetno najbolj znana vinska strokovnjakinja na svetu Jancis Robinson je bila nadobudna študentka matematike in filozofije na uglednem Oxfordu. Njen takratni fant, ki je prihajal iz elitnih angleških krogov, je na neki večerji naročil burgundsko buteljko Chambolle Musigny Les Amoureuses letnika 1959.³ Robinsonova je posvetila celotno življenje preučevanju vina, vinskih sort, regij itd. Če se boste pogovarjali s slovenskim vinskim strokovnjakom Robertom Gorjakom, vam bo kot zamašek iz šampanjca izstrelil vino iniciacije – Chateau Latour letnika 1961.

Čudna so pota Bakhusovih svečnikov, ki skrbno izberejo trenutek naslednje »žrtve«. Podobno se je zgodilo piscu teh vrstic, ki se z vinom bolj podrobno sicer ukvarja petnajst let. A Bakhus me

² Spurrier, S. (2018). *Wine, a way of life*. London: Adelphi Publishers.

³ Robinson, J. (1995). *Jancis Robinson's Wine Course*. BBC.

Roger Scruton
PIJEM, TOREJ SEM
Filozofov vinski vodič

Naslov izvirnika:
I drink therefore I am:
a philosopher's guide to wine

© izvirnika: Roger Scruton, 2009. Prevod je izšel
v dogovoru z Bloomsbury Publishing Plc.
© za slovensko izdajo: Družina d. o. o., 2021

Prva izdaja
Prevod: Andrej Lokar
Spremna beseda: Ožbej Peterle, Dušan Brejc
Jezikovni pregled: Tina Benedičič
Grafična priprava: Stanislav Oražem
Oblikovanje naslovnice: Pavla Bonča
Izdala in založila: Družina d. o. o.
Za založbo: Tone Rode
Tiskano v Sloveniji
Naklada: 500 izvodov
Ljubljana 2022

Več informacij o knjigah založbe Družina najdete na:

www.druzina.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

663.2:1
930.85:663.2

SCRUTON, Roger

Pijem, torej sem : filozofov vinski vodič / Roger Scruton ; [prevod
Andrej Lokar ; spremna beseda Ožbej Peterle, Dušan Brejc]. - 1. izd. -
Ljubljana : Družina, 2022

Prevod dela: I drink therefore I am
ISBN 978-961-04-0934-2
COBISS.SI-ID 117821187